

Latviešu valoda 9.klasei

Centralizētā eksāmena programma

Saturs

1. Centralizētā eksāmena mērķis un adresāts	2
2. Vērtēšanas saturs	2
2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa	2
2.2. Satura moduļi	4
2.3. Izziņas darbības līmenis	5
3. Eksāmena uzbūve	6
3.1. Teksta satura un valodas līdzekļu analīze	6
3.2. Tekstveide (pārspriedums)	7
3.3. Mutvārdu runa	8
4. Nepieciešamo resursu nodrošinājums	9
5. Vērtēšanas kārtība un kritēriji	9
6. Palīglīdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā	10
Pielikumi	11
1.pielikums 2. daļa (tekstveide)	11
2.pielikums 3.daļa (mutvārdu runa)	15

1. Centralizētā eksāmena mērķis un adresāts

Centralizētā eksāmena (turpmāk – eksāmens) mērķis ir novērtēt skolēnu sniegumu latviešu valodā atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumiem Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) un standarta 2. pielikumam “Sasniedzamie rezultāti valodu mācību jomā, beidzot 3., 6. un 9. klasi” (turpmāk – SR), identificēt un izvērtēt, cik lielā mērā ir apgūti plānotie sasniežamie rezultāti. Eksāmena adresāts – eksāmenu veic 9.klases izglītojamie.

2. Vērtēšanas saturs

Eksāmena vērtēšanas saturu raksturo trīs kategorijās:

- 1) sasniežamo rezultātu veids un grupa;
- 2) satura modulis;
- 3) izziņas darbības līmenis.

Katru eksāmena testelementu raksturo noteikts SR veids un grupa, satura modulis un izziņas darbības līmenis. Testelements ir uzdevums vai uzdevuma daļa, kas veidots, lai atbilstoši kritērijiem vērtētu kādu konkrētu skolēnu darbības aspektu.

2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa

Eksāmens dod skolēnam iespēju pārbaudīt savas latviešu valodā iegūtās zināšanas un izpratni, prasmes un ieradumus.

Plānotie sasniežamie rezultāti ir apkopoti šādos SR veidos:

- 1) zināšanas un izpratne;
- 2) prasmju grupas;
- 3) vērtībās balstīti ieradumi.

Katram SR veidam ir norādītas SR grupas (1. tabula), kuras aptver standartā noteikto mācību saturu un tiek vērtētas eksāmenā.

1. tabula. Sasniedzamo rezultātu veidi, grupas un to īpatsvars eksāmenā

Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)
Zināšanas un izpratne	<ul style="list-style-type: none"> • Saprot tekstā ietvertās informācijas saturu un kontekstu. • Saskata valodas lietojuma būtiskākās īpatnības tekstā. • Nosaka, izvērtē, skaidro, raksturo, analizē tekstā izmantotos valodas līdzekļus no strukturālā, semantiskā un funkcionālā viedokļa. 	35
Prasmju grupas	<p>Tekstveide:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veido žanram atbilstošu tekstu, atklājot temata izpratni un tā aktualitāti; • apraksta tematā formulēto jautājumu, izsaka patstāvīgus spriedumus un secinājumus, pauž personisko vērtējumu; 	18

	<ul style="list-style-type: none"> • rakstos veido tekstu, kas ir strukturāli pārdomāts, loģisks un pabeigts, tā veidošanā ievērojot teksta vienību saistījumu, dalījumu rindkopās un teksta apjomu; • mērķtiecīgi plāno un veido strukturētu un saturīgu mutvārdu runu. 	
	<p>Argumentēšana:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formulē skaidrus un precīzus apgalvojumus, kas pilnībā atbilst analizējamajam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam; • izmanto loģiskus argumentus un pamato tos ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem; • izmanto atsauces uz informatīvu vai literāru tekstu, kas saistīts ar tematu; • izmanto kultūras/literatūras un/vai nozīmīgu sabiedrisko norišu faktus tekstveidē un faktus par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē mutvārdu runā un savu personisko pieredzi. 	10
	<p>Valodas kvalitāte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veido tekstu, kurā vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski prasmīgi izvēlēts; • veido pilnvērtīgu teksta gramatisko (morfoloģisko un sintaktisko) noformējumu, kas atbilst komunikatīvajam nolūkam; • veido tekstu, ievērojot tajā latviešu literārās valodas ortogrāfijas un interpunkcijas normas; • veido mutvārdu tekstu, kas atbilst runas kultūras normām. 	33
	<p>Mutvārdu saziņa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sarunā ar intervētāju par savas runas saturu domas un atbildes uz jautājumiem formulē pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti. 	4

Zināšanu un izpratnes pārbaudei ir paredzēti uzdevumi, kuros skolēns analizē tekstus, demonstrējot zināšanas un izpratni par tekstos ietverto saturu un valodas lietojuma kontekstu, valodas līdzekļu lietojumu, ortogrāfijas un interpunkcijas jautājumiem.

Prasmju apguvi raksturo četras SR grupas, kas attiecināmas uz skolēna snieguma pārbaudi gan mutvārdos, gan rakstos:

- 1) tekstveide,
- 2) argumentēšana,
- 3) valodas kvalitāte,
- 4) mutvārdu saziņa.

Tekstveides prasmju grupā tiek pārbaudīta prasme veidot žanram piemērotu, loģiski strukturētu, pilnvērtīgi sasaistītu tekstu, kas atbilst izvēlētajam tematam un ietver skolēna patstāvīgus spriedumus un

vērtējumu. Argumentēšanā tiek vērtēta argumentu skaidrība un precizitāte, to saistība ar tekstā izklāstītā jautājuma saturu, kā arī pierādījumu pamatojums, izmantojot precīzus faktus un personisko pieredzi.

Nozīmīgs eksāmena vērtēšanas kritērijs ir valodas kvalitāte, ar to pārbaudot skolēna prasmi veidot leksiski un gramatiski pilnvērtīgu tekstu, kas gan rakstos, gan mutvārdos atbilst noteiktām valodas normām.

Mutvārdos tiek pārbaudīta skolēna prasme atbilstoši kritērijiem sniegt iepriekš sagatavotu mutvārdu runu un izvērsta atbildes uz intervētāja jautājumiem par runas saturu.

Tā kā ieradumu vērtēšanai nozīmīgi ir novērot skolēna darbību ilgākā laika posmā, eksāmenā ieradumi netiek novērtēti tiešā veidā. Mācību procesā mērķtiecīgi veidoti ieradumi var ietekmēt skolēnu sniegumu eksāmenā, piemēram, ieradums skaidri un saprotami izteikt savas domas, ieradums paust tikai pārbaudītu, uzticamu un pašam saprotamu informāciju u. c., tāpēc ieradumi eksāmenā tiek vērtēti netieši, ietverot tos vērtējuma noteiktos prasmju kritērijos.

2.2. Satura moduļi

Eksāmena saturs ir pakārtots trim satura vienībām, kas veido strukturāli saturisko ietvaru plānotajiem skolēnam SR latviešu valodā atbilstoši standartam.

Saistībā ar satura vienību “Saziņa kontekstā” eksāmenā tiek pārbaudītas skolēna prasmes lasīt tekstu, saprast, izvērtēt un interpretēt iegūto informāciju un runātāja viedokli, kā arī analizēt un skaidrot valodas lietojuma īpatnības teksta satura atklāsmē. Saziņā svarīga valoddarbības prasme ir arī runāšana, tāpēc tiek pārbaudītas skolēna prasmes publiski uzstāties ar iepriekš sagatavotu runu un atbildēt uz jautājumiem, ievērojot runas un saskarsmes kultūru. Mutvārdu runas sagatavošanas gaitā skolēns izvēlas piemērotākos informācijas avotus un integrē informāciju savā tekstā.

Satura vienībā “Teksts un tekstveide” tiek uzsvērta lasīšanas nozīme, tekstpratības un tekstveides prasmju attīstīšana, tāpēc eksāmenā tiek pārbaudītas skolēna prasmes rakstos un mutvārdos veidot savu tekstu.

Satura vienībā “Valodas struktūra” tiek uzsvērta valodas sistēmiskā izpratne un valodas elementu savstarpējā saistība, tāpēc eksāmenā tiek pārbaudītas skolēnu zināšanas par valodas elementiem un prasme apzināti un motivēti izmantot valodas elementus sava teksta veidošanā rakstos un mutvārdos.

Katra moduļa īpatsvars eksāmenā attēlots tabulā (2. tabula).

2. tabula. Satura moduļi un to īpatsvars eksāmenā

Satura modulis	Īpatsvars (%)
Saziņa kontekstā	10 - 12
Teksts un tekstveide	25 - 29
Valodas struktūra	55 - 59

Eksāmena saturs ir veidots, ņemot vērā vairākus mācību satura un pieejas akcentus.

- Skolēns demonstrē visas valoddarbības prasmes (lasīt, rakstīt, runāt, klausīties), tomēr darbam ar rakstītu tekstu ir piešķirts lielāks īpatsvars, jo pamatskolas posmā padziļināti tiek apgūta prasme rakstīt un strādāt ar uzrakstītu tekstu, kā arī ievērot tekstu veidošanā un savu atbilžu formulējumos literārās valodas normas.

- Eksāmenā uzdevumu kompleksums īstenojas vairākos aspektos – gan analizējamo tekstu sarežģītības pakāpē, gan dažādu kognitīvo darbību aktualizēšanā uzdevumu nosacījumos, gan dažādu saturisko vienību sistēmiskumā.

- Teksta satura un valodas līdzekļu analīzei ir piedāvāti skolēnam saistoši publicistikas funkcionālā stila teksti vai informatīvi teksti (tekstu fragmenti) ar skaidri uztveramu saturu/kontekstu un valodas lietojumu.

2.3. Izziņas darbības līmenis

Skolēna zināšanas, prasmes un kompetences tiek pārbaudītas četros kognitīvās jeb izziņas darbības līmeņos atbilstoši SOLO jeb novēroto mācīšanās rezultātu taksonomijai, kurā skolēna sniegums tiek raksturots, analizējot ideju jeb struktūrelementu skaitu un saišu kvalitāti starp šiem struktūrelementiem. Izziņas darbības līmeņu apraksts ir pielāgots eksāmenam. Izziņas darbības līmeņiem ir dažāds īpatsvars eksāmena norisē, ievērojot eksāmena mērķi un galvenos vērtēšanas principus, tāpēc izvēlēto izziņas darbību līmeņi ir sadalīti atbilstoši uzdevumu veidiem (3. tabula).

3. tabula. Izziņas darbības līmeņu raksturojums un to īpatsvars eksāmenā

Izziņas darbības līmenis	Līmeņa apraksts	Raksturīgākie rīcības vārdi	Īpatsvars (%)
I	Nosaka un atrod standarta moduļos un SR definētos saturiskos elementus.	Atrast, izrakstīt, izvēlēties (no teksta vai piedāvātajiem variantiem), minēt (no teksta), nosaukt, nošķirt, noteikt, atzīmēt tekstā atrastu informāciju.	5 - 10
II	Klasificē un raksturo standarta moduļos un SR definētos saturiskos elementus.	Aprakstīt, grupēt, izskaidrot, klasificēt, raksturot, pārveidot.	30 - 35
III	Analizē un novērtē standarta moduļos un SR definētos saturiskos elementus.	Analizēt, novērtēt, pamatot, papildināt, piedāvāt (savu variantu), salīdzināt, secināt, veidot (konstruēt).	20 - 25
IV	Pārveido un rada standarta moduļos un SR definētos saturiskos elementus.	Formulēt, iekļaut, iesaistīt (tekstā), izmantot, pārveidot, radīt, reflektēt, izvērtēt.	25 - 30

3. Eksāmena uzbūve

Lai pārbaudītu skolēnu zināšanas un prasmes izprast un izvērtēt tekstu, prasmi rakstveida un mutvārdu tekstu veidošanā, kā arī sniegt atbildes uz jautājumiem, eksāmenā ir ietvertas trīs daļas.

4. tabula. Eksāmena saturs un uzbūve

Daļa	Uzdevumu skaits	Maksimālais punktu skaits	Daļas īpatsvars (%)	Izpildes laiks (min)
1. Teksta satura un valodas līdzekļu analīze	14 – 15	50	50	110
2. Tekstveide	1	30	30	90
3. Mutvārdu runa	1	20	20	5 – 10

Pirmajā un otrajā (rakstu) daļā skolēns demonstrē savas zināšanas un prasmes saistībā ar lasīšanas un rakstīšanas valoddarbības prasmēm, un tajās ir iekļauti vairāku uzdevumu tipi – teksta un valodas līdzekļu analīze un pārsprieduma žanra domraksts. Trešajā (mutvārdu) daļā skolēns demonstrē prasmes saistībā ar runāšanas un klausīšanās valoddarbības prasmēm, uzstājoties ar loģisku un argumentētu mutvārdu runu un iesaistoties sarunā un atbildot uz jautājumiem par runas tematu un saturu.

Eksāmena rakstu un mutvārdu daļas norisinās neatkarīgi. Rakstu daļu visi skolēni valstī pilda vienlaikus, savukārt, mutvārdu daļas uzdevums, atbilstoši skolēnu skaitam skolā, var tikt īstenots vienā vai vairākās dienās pēc rakstveida daļas uzdevumu izpildes.

3.1. Teksta satura un valodas līdzekļu analīze

Eksāmena 1. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne,
- valodas kvalitāte.

Skolēnam tiek piedāvāti divi teksti vai teksta fragmenti (turpmāk – teksti). Tie ir publicistikas funkcionālā stila teksti vai cita veida informatīvi teksti vai fragmenti. Tekstos ietverti dažādi valodas līdzekļi, kurus var analizēt no funkcionālā, semantiskā un strukturālā viedokļa.

Teksta satura un valodas līdzekļu analīzes daļā iekļauti 14–15 uzdevumi, lai katra uzdevuma izpildei skolēns varētu veltīt vismaz piecas minūtes. Uzdevumi ir dažādi to sarežģītības un izziņas darbības līmeņa pakāpes ziņā. Uzdevumi veidoti atbilstoši tekstu saturiskajam un valodiskajam piedāvājumam, līdz ar to tajos ir iekļauti eksāmena satura elementi, kas ir uzskatāmi identificējami un raksturojami izvēlētajos tekstos. Teksta satura un valodas līdzekļu analīzes uzdevumi ietver jautājumus, kas atbilst standartā definētajiem satura moduļiem un SR.

“Saziņa kontekstā” – 10 %

- Saziņas tēmas un situācijas izpratne.
- Valodas līdzekļu piemērotība saziņas situācijai.

“Teksts un tekstveide” – 15 %

- Teksta idejas, satura izpratne.
- Viedokļa izpratne, argumentācija.

“Valodas struktūra” – 75 %

- Dažādu valodas līmeņu vienību izpratne un lietojums.
- Vārdu izvēles nosacījumi un lietojums.
- Valodas gramatisko (morfoloģisko un sintaktisko) līdzekļu lietojums.
- Latviešu literārās valodas ortogrāfijas un interpunkcijas normu ievērošana.

Uzdevumi ir veidoti tā, lai pārbaudītu visus četrus izziņas darbības līmeņus, tāpēc uzdevumu formulējumos izmantoti atbilstošā izziņas darbības līmeņa rīcības vārdi. Formulējot uzdevumu nosacījumus, ievērots katras izziņas darbības aptuvenais īpatsvars. Katrs izziņas darbības līmenis uzdevuma nosacījumos ir nošķirts, līdz ar to skolēnam ir iespēja izpildīt katra izziņas līmeņa darbību atsevišķi, sākot ar I līmeni un beidzot ar III vai IV līmeni. Ar īpašu simbolu (piktogrammu) ir atzīmēti uzdevumi, kuru atbildēs tiek vērtēta skolēna valodas kvalitāte (gramatikas, ortogrāfijas un interpunkcijas normu ievērošana).

3.2. Tekstveide (pārspriedums)

Skolēns raksta noteikta apjoma (250–300 vārdu) pārspriedumu par vienu no trīs piedāvātajiem tematiem (pēc izvēles). Kad teksts ir pilnībā pabeigts, skolēns saskaita vārdus uzrakstītajā tekstā un ieraksta vārdu skaitu 2. daļas atbilžu lapā tam paredzētajā vietā.

Argumentācijai skolēns izmanto vismaz 2 vai 3 kultūras/literatūras un/vai nozīmīgu sabiedrisko norišu faktus un personisko attieksmi/pieredzi.

Eksāmena 2. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- tekstveide,
- argumentēšana,
- valodas kvalitāte.

No saturiskā viedokļa pārsprieduma temati veidoti atbilstoši standartā definētajiem satura moduļiem un SR.

“Saziņa kontekstā” – 13%

- Aktuāli sabiedriskie un kultūras notikumi.
- Literārie darbi.

No strukturālā viedokļa pārsprieduma izstrādē tiek vērtēti jautājumi, kas definēti standarta moduļos un SR.

“Teksts un tekstveide” – 34%

- Vēstījuma aktualitāte, mērķis.
- Viedokļa skaidrība, argumentācija.
- Pārsprieduma žanram raksturīgās pazīmes.
- Valodas līdzekļu izvēle un lietojums tekstā.

“Valodas struktūra” – 53%

- Valodas sistēmas elementu jēgpilns izmantojums tekstā.
- Valodas kvalitātes ievērošana atbilstoši literārās valodas normām.

3.3. Mutvārdu runa

Eksāmena mutvārdu daļā skolēns sniedz iepriekš sagatavotu strukturētu un mērķtiecīgu mutvārdu runu (3–5 minūtes), piedalās sarunā ar intervētāju un izvērsti atbild uz jautājumiem, kurus uzdod mutvārdu daļas intervētājs pēc skolēna runas beigām. Atbilžu ilgums apmēram 2-3 minūtes.

Runas tematu skolēns izvēlas **patstāvīgi**. Runas saturu skolēns **patstāvīgi** sagatavo pirms pārbaudījuma, ievērojot doto runas struktūru. Vērtēšanas kritēriji neparedz vērtēt runas iemācīšanos no galvas vai tās deklamēšanu.

Mutvārdu runas struktūra (*tiek pievienota mutvārdu daļas materiāliem eksāmena norises dienā*).

1. Runas ievadā skolēns nosauc tematu, pamato tā izvēli, temata personisko un/vai sabiedrisko nozīmīgumu un aktualitāti.

2. Runas galvenajā daļā skolēns argumentācijai izmanto:

- informatīvu tekstu vai literāru darbu, kas saistīts ar izvēlēto tematu;
- faktus par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē;
- savu pieredzi un attieksmi.

3. Runas nobeigumā skolēns formulē vienu vai vairākas atziņas/secinājumus par izvēlēto tematu.

*Runas laikā skolēns drīkst izmantot iepriekš pierakstītu plānu un/vai runas saturam atbilstošus atslēgvārdus.

*Jāievēro runas ilgums (3-5 minūtes).

4. Pēc runas skolēns iesaistās sarunā ar intervētāju un sniedz izvērstas un pamatotas atbildes uz intervētāja jautājumiem (2-3 minūtes).

Intervētāja un vērtētāja darba materiāls (*tiek pievienots mutvārdu daļas materiāliem eksāmena norises dienā*).

Pēc skolēna iepriekš sagatavotās runas noklausīšanās intervētājs vada sarunu ar skolēnu un uzdod **trīs** atvērtos jautājumus, kas neprasa tikai faktu nosaukšanu, bet gan **analīzi, vērtēšanu, salīdzināšanu vai secināšanu**.

Šie jautājumi ir jāformulē, izmantojot problēmjautājumu vārdus (piemēram, **kāpēc, kādēļ, kā, kas izraisa..., ko darīt, ja..., kas notiek, ja..., kas u. c.**), vai jāpiedāvā skolēnam salīdzināt viņa runā pausto ideju vai risinājumu ar vispārpieņemtu viedokli (**kādu ietekmi ..., ar ko atšķiras ..., kas kopīgs un atšķirīgs ... u. tml.**).

Jautājumu (par to, ko skolēns nav atklājis vai ir nepietiekami atklājis savā runā) tematika:

- skolēna izvēlēta runas temata aktualitāte;
- temata izvēles pamatojums;
- izmantotie informatīvie materiāli;
- izmantotais literārais teksts;
- runas nobeigumā formulētie atzinumi/secinājumi;
- runā ietvertie fakti vai apgalvojumi;

- temata izpētes gaita;
- ieteikumi nākotnei saistībā ar runas tematu;
- skolēna pārdomas par gūto pieredzi runas sagatavošanas un atbildes laikā;
- citi ar skolēna runā izskanējušo informāciju saistīti jautājumi.

Eksāmena 3. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- tekstveide,
- argumentēšana,
- valodas kvalitāte.

No saturiskā viedokļa publiskā runa jāveido atbilstoši standartā definētajiem satura moduļiem un SR.

“Saziņa kontekstā” – 40%

- Aktuāli sabiedriskie un kultūras notikumi.
- Literārie darbi.
- Informatīvie teksti.
- Skolēna pieredze un intereses.

No strukturālā viedokļa mutvārdu runā tiek vērtēti aspekti, kas definēti standarta satura moduļos un SR.

“Teksts un tekstveide” – 40%

- Tēmas aktualitāte un runas mērķis.
- Viedokļa skaidrība, argumentācija.
- Publiskās runas žanram raksturīgās pazīmes.

“Valodas struktūra” – 20%

- Valodas līdzekļu izvēle un lietojums runā.
- Runas kvalitāte atbilstoši saziņas normām.

4. Nepieciešamo resursu nodrošinājums

Eksāmena rakstu daļas norisei nav nepieciešams papildu nodrošinājums.

Mutvārdu daļas norisei nepieciešama datortehnika un Valsts izglītības attīstības aģentūras izstrādātā ieraksta programmatūra 2026. gadam, lai veiktu skolēnu atbilžu audio ierakstu.

5. Vērtēšanas kārtība un kritēriji

Katra eksāmena daļa tiek vērtēta atsevišķi, izmantojot noteiktu punktu skaitu un katram uzdevumam pielāgotu snieguma līmeņu aprakstu, kas ir izstrādāts, pamatojoties uz programmā iekļauto vispārīgo snieguma līmeņu aprakstu.

Katrai eksāmena daļai ir paredzēts noteikts punktu skaits, visu daļu kopējais maksimālais punktu skaits ir 100 punktu (4. tabula). 1. daļā jeb teksta satura un valodas līdzekļu analīzes daļā katru uzdevumu vērtē atsevišķi atbilstoši uzdevuma nosacījumiem un pielāgojot līmeņa snieguma aprakstu. Atsevišķos uzdevumos, kuri ir atzīmēti ar piktogrammu, vērtē arī skolēna valodas kvalitāti (gramatikas, ortogrāfijas un interpunkcijas normu ievērošanu).

2. daļas jeb tekstveides (pārsprieduma) vērtēšanai izmanto septiņus tekstveides kritērijus (1. pielikums), ir dots papildu skaidrojums atsevišķā tabulā kritēriju “Vārdu krājums”, “Gramatikas normas” un “Ortogrāfijas normas” kļūdu grupēšanai un vienotai vērtēšanai. Temata atklāsmes un argumentēšanas kritērijiem (1. un 2. kritērijs) ir piešķirts lielāks īpatsvars – maksimāli 5 punkti katrā kritērijā, pārējos kritērijos - teksta struktūra un apjoms; vārdu krājums; gramatikas normas; ortogrāfijas normas; interpunkcijas normas – maksimālais punktu skaits ir 4 punkti.

3. daļas jeb mutvārdu runas vērtēšanai izmanto piecus mutvārdu runas vērtēšanas kritērijus: temata atklāsmi, argumentēšanu, runas uzbūvi un runas plūdumu (1., 2. kritērijs) **vērtē tikai runā**; vārdu krājumu un gramatiku (3. kritērijs) **vērtē gan runā, gan saziņas daļā**; jautājumu izpratni un atbilžu uz jautājumiem saturu un runas plūdumu un domas strukturēšanu (4. un 5. kritērijs) **vērtē tikai saziņas daļā**. Mutvārdu runas vērtēšanas kritēriju tabula 2. pielikumā.

Skolēna snieguma rezultātus eksāmenā – iegūto punktu summu visā darbā, iegūto punktu summu katrā daļā – izsaka procentuālajā novērtējumā.

Atbilstoši Ministru kabineta Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumiem Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” 27.¹2. punktam – valsts pārbaudes darbā vērtējums nav iegūts, ja darba kopvērtējums 2025./2026. mācību gadā ir mazāks nekā 15 procenti. Minimālo prasību izpilde apliecina skolēna spēju izmantot galvenās valoddarbības prasmes, piemēram, lasīt, rakstīt, runāt vismaz virspusējās mācīšanās līmenī (1. – 2. līmenī SOLO taksonomijā). Eksāmena 1. daļā tie ir uzdevumi, kuru rīcības vārdi ir: atrast, izrakstīt, izvēlēties (no teksta vai piedāvātajiem variantiem), minēt (no teksta), atzīmēt tekstā atrastu informāciju. Eksāmena 2. daļā skolēns raksta pārspriedumu atbilstoši izvēlētajam tematam vismaz 120 vārdu apjomā. 3. daļā skolēns formulē viedokli, sniedz tā īsu pamatojumu, demonstrējot valodas kā domāšanas līdzekļa un saziņas līdzekļa pamatfunkciju, neizceļot valodas individualitāti un atbilstmi literārajām normām.

Eksāmenā atbildi nevērtē, ja:

- uzdevums nav izpildīts,
- pārsprieduma teksts neatbilst kādam no piedāvātajiem tematiem,
- pārspriedums neatbilst apjomam (mazāk par 120 vārdiem),
- uzdevuma izpildē pilnībā ignorēti uzdevuma nosacījumi,
- atbildē ietverti cilvēka cieņu aizskaroši izteikumi,
- atbildes teksts nav izlasāms,
- atbildē ir vērojamas plaģiāta pazīmes.

6. Palīglīdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā

Darbs veicams ar tumši zilu vai melnu pildspalvu.

Eksāmena 1. daļas izpildes laikā tekstu lapā, kas nav jāiesniedz vērtēšanai, skolēns drīkst veikt pasvītrojumu vai citas piezīmes, izmantojot krāsu zīmuļus vai flomāsterus.

Ja darbā izmanto citātu, nepieciešams norādīt arī tā autoru.

Pie skolēniem un personām, kuras piedalās eksāmena nodrošināšanā, no brīža, kad viņiem ir pieejams eksāmena materiāls, līdz eksāmena norises beigām nedrīkst atrasties ierīces (planšetdators, piezīmjdators, viedtālrunis, viedpulkstenis u. c. saziņas un informācijas apmaiņas līdzekļi), kuras nav paredzētas Valsts pārbaudes darbu norises darbību laikos.

1. pielikums**2. daļa. Tekstveide (maksimālais punktu skaits – 30)**

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti				
1. Temata atklāsme	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti	5 punkti
<p>0 punktu – darbs neatbilst pārsprieduma žanra domrakstam un/vai tematam. Darbs netiek vērtēts.</p>	<p>Saturs daļēji atbilst tematam un pārsprieduma žanram (dominē vēstījuma un/vai apraksta elementi). Skatījums uz tematu ir virspusējs. Izteiktās domas ir frāžainas.</p>	<p>Saturs atbilst tematam un pārsprieduma žanram, taču temats atklāts vienkāršoti, ir novirze no temata. Spriedumi ir trafareti/neveikli, nav iekļauti secinājumi.</p>	<p>Saturs atbilst tematam un pārsprieduma žanram, taču temats ir sašaurināts vai paplašināts. Vispārīgi spriedumi un secinājumi, kas pilnībā neatklāj temata būtību un autora personisko attieksmi.</p>	<p>Pārsprieduma saturs atbilst tematam. Temats aplūkots, loģiski un saprotami; tekstā ietverti atsevišķi patstāvīgi spriedumi un secinājumi, daļēji atklāta autora personiskā attieksme.</p>	<p>Temats izprasts un saturīgi izvērsti. Patstāvīgas domas. Temats aplūkots plaši, loģiski un saprotami; atklāta autora personiskā attieksme un pārliecinoši secinājumi.</p>
2. Argumentēšana	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti	5 punkti
	<p>Tekstā izmantoti vispārīgi apgalvojumi, tie nav pamatoti ar faktiem vai autora personisko attieksmi/pieredzi. Darbs ir bezpersonisks.</p>	<p>Tekstā iekļautie apgalvojumi ir sašaurināti vai pārāk vispārīgi un nav pamatoti ar faktiem. Argumentēšanai izmantota tikai autora personiskā attieksme/pieredze.</p>	<p>Tekstā iekļautie apgalvojumi ir saprotami, tie ir saistīti ar teksta saturu. Argumentēšanai izmantota autora personiskā attieksme/pieredze. Ir 1 skaidri formulēts kultūras/literatūras un/vai nozīmīgu sabiedrisko norišu fakts.</p>	<p>Tekstā iekļautie apgalvojumi ir skaidri formulēti. Pierādījumi ir skaidroti un atklāj rakstītāja personisko attieksmi/pieredzi. Argumentēšanai izmantoti 2 vai 3 skaidri formulēti kultūras/literatūras un/vai nozīmīgu sabiedrisko norišu fakti. Kāda fakta izvēlē trūkst mērķtiecīguma.</p>	<p>Tekstā iekļautie apgalvojumi ir formulēti skaidri un precīzi. Pierādījumi ir izvērsti un skaidroti, atklājot rakstītāja personisko attieksmi/pieredzi. Argumentēšanai izmantoti 2 vai 3 skaidri, precīzi un mērķtiecīgi formulēti kultūras/literatūras un/vai nozīmīgu sabiedrisko norišu fakti.</p>

3.Teksta struktūra un apjoms <i>Ja teksta apjoms ir mazāks par 120 vārdiem, darbs netiek vērtēts</i>	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
4.Vārdu krājums**	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
5.Gramatikas normas**	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti

	lietojumā, tās apgrūtina teksta uztveri.	lietojumā, kas vietām apgrūtina teksta uztveri.	lietojumā, kas neapgrūtina teksta uztveri.	
6.Ortogrāfijas normas**	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Tekstā pieļautas 8–11* ortogrāfijas kļūdas.	Tekstā pieļautas 4–7 ortogrāfijas kļūdas.	Tekstā pieļautas 2 vai 3 ortogrāfijas kļūdas.	Tekstā ir ievērotas ortogrāfijas normas. Pieļaujama 1 kļūda.
7.Interpunkcijas normas	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Pieļautas 8–11* interpunkcijas kļūdas.	Pieļautas 4–7 interpunkcijas kļūdas.	Pieļautas 2 vai 3 interpunkcijas kļūdas.	Tekstā ir precīzi ievērotas interpunkcijas normas. Pieļaujama 1 kļūda.

***12 un vairāk kļūdu** (kritēriji: *Gramatikas normas. Ortogrāfijas normas. Interpunkcijas normas.*) – **0 punktu.**

**** Vārdu krājuma, gramatikas, ortogrāfijas kļūdu veidi (tabula pielikumā).**

Pārspriedumu nevērtē, ja

- uzdevums nav izpildīts;
- darbs neatbilst kādam no piedāvātajiem tematiem;
- darbs apjoms ir mazāks par 120 vārdiem;
- darbs nav salasāms vai atrodas ārpus tekstam paredzētā laukuma;
- darbā vērojamas plaģiāta pazīmes;
- darbā ir lasāmi cilvēka cieņu aizskaroši izteikumi.

Vārdu krājuma kļūdu veidi**	Gramatikas kļūdu veidi**	Ortogrāfijas kļūdu veidi**
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vārda nozīmes neizpratne/ neatbilstošas nozīmes vārds. ✓ Neatbilstošs tās pašas vārdšķiras vārds. ✓ Kalkēts vārds. ✓ Vārds svešvalodā. ✓ Liekvārdība, vienas saknes vārdu pārmērīgs atkātojums. ✓ Valodas stilam neatbilstošs vārds. ✓ Neloģiski izteikumi, saturiski neloģisks teikums. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Neprecīzi piedēkļi/priedēkļi. ✓ Salīdzinājuma formu nepareizs lietojums. ✓ Nenoteiktās/noteiktās galotnes nepareizs lietojums. ✓ Neprecīzs locījums/skaitlis/dzimte. ✓ Darbības vārda formu neprecīzs lietojums. ✓ Vārdu formveidošanas kļūdas. ✓ Kļūdas prievārdu, saikļu lietošanā (ka/kad; jeb). ✓ Nepamatota personas un laiku maiņa. ✓ Nepamatoti izlaists vārds teikumā. ✓ Nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi, kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē. ✓ Nepilnīgi, nepabeigti teikumi, neloģiska vārdu secība teikumā. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nav ievērota latviešu valodas vārdu pareizrakstība (īso un garo patskaņu, divskaņu pareizrakstība vārdos un vārdformās, pareizs līdzskaņu lietojums vārdu saknē, galotnē un vārdformās, priedēkļu un piedēkļu lietojums vārdos un vārdformās, diakritiskās zīmes trūkums). ✓ Nav ievēroti literārās valodas vēsturisko miju nosacījumi. ✓ Kopā/šķirti rakstāmi vārdi. ✓ Lielo sākumburtu lietošana nosaukumos, īpašvārdu rakstība. ✓ Svešvārdu pareizrakstība, cittautu īpašvārdu atveide. ✓ Vārdu saīsināšana. ✓ Vārdu dalīšana pārņemšanai jaunā rindā. ✓ Neuzmanības kļūdas (izlaisti/lieki/pārstatīti burti, trūkst galotnes utt.). ✓ Latviešu valodas alfabētam neatbilstošu burtu lietojums.

2. pielikums

3.daļa. Mutvārdu runa (maksimālais punktu skaits – 20)

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
1.Temata atklāsmē un argumentēšana (vērtē <i>tikai runā</i>)	Temats nav pilnībā izprasts, skatījums ir virspusējs. Runa ir bezpersoniska, argumenti nav pamatoti ar faktiem, izmanto vispārīgus apgalvojumus.	Vērojamas novirzes no temata; temats atklāts daļēji. Runātāja personiskā attieksme tiek nosaukta formāli, temata aktualitāte nav atklāta. Argumentēšanai izmanto tikai personisko pieredzi vai tikai faktus par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē. Pamatojumam neizmanto informatīvu tekstu vai literāru darbu, kas saistīts ar izvēlēto tematu.	Temats ir nosaukts, izprasts un atklāts teksta saturā, taču tas ir paplašināts vai sašaurināts. Runātāja personiskā attieksme un/vai temata aktualitāte tiek atklāta daļēji. Argumentēšanai izmanto personisko pieredzi un vismaz vienu saprotami formulētu faktu par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē. Izmanto vispārīgu informāciju no informatīva teksta vai literāra darba, kas saistīts ar izvēlēto tematu.	Temats ir nosaukts, izprasts un skaidri atklāts teksta saturā. Ir atklāta runātāja personiskā attieksme, temata aktualitāte tiek atklāta un pamatota. Argumentēšanai izmanto personisko pieredzi un skaidri un precīzi formulētus faktus par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē. Pierādījumam izmanto informatīvu tekstu vai literāru darbu, kas saistīts ar izvēlēto tematu.
2.Runas uzbūve un runas plūdums (vērtē <i>tikai runā</i>)	Runas uzbūve tikai daļēji atbilst saziņas situācijai, tajā nav iekļautas vairākas teksta daļas (ievads, nobeigums). Runa ir haotiska. Runā ir nemotivētas pauzes. Runa ir ļoti klusa, grūti saklausāma. Runa īsāka par 2 minūtēm.	Runas uzbūve pamatā atbilst saziņas situācijai, taču tā nav pilnībā pārdomāta, tajā nav iekļauta kāda teksta daļa (ievads, nobeigums). Starp teksta daļām nav ievērota loģiska sasaiste. Var būt pauzes, meklējot vārdus. Runa ir monotona vai pārspīlēti tiek izmantotas balss intonācijas. Runas ilgums pamatā ir ievērots, vai arī vērojamas nelielas nobīdes.	Runas uzbūve atbilst saziņas situācijai, saturs ir plānveidīgs un secīgi izklāstīts, tomēr atsevišķas teksta daļas nav proporcionālas – tās ir pārāk izvērstas vai sašaurinātas (piemēram, pārāk garš/īss ievads vai nobeigums). Dažkārt var būt pauzes, meklējot precīzāku izteiksmi. Cenšas izmantot balss intonāciju. Runas ilgums (3 – 5 minūtes) ir ievērots.	Runas uzbūve pilnībā atbilst saziņas situācijai. Runa ir strukturēta, teksta daļas (ievads, galvenā daļa, nobeigums) ir saturiski saistītas un samērīgas. Runā brīvi un pārliecinoši. Maina balss intonācijas, lai uzsvērtu teiktā jēgu. Runas ilgums (3 – 5 minūtes) ir ievērots.

3.Vārdu krājums un gramatika* (vērtē gan runā, gan saziņā) *0 punktu – vārdu krājums ierobežots, traucē uztvert stāstījumu, neveido atbildi.	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
4. Saziņa (jautājumu izpratne un atbilžu uz jautājumiem saturs)* (vērtē tikai saziņā) *0 punktu – nespēj vai atsakās atbildēt uz jautājumiem, vai atbild tikai uz vienu jautājumu.	1 punkts Atbild uz diviem jautājumiem un/vai jautājumus izprot daļēji, nespēj skaidri formulēt savu atbildi/atbild īsi, formāli.	2 punkti Atbild uz trim jautājumiem. Jautājumus izprot, atbildes ir vispārīgas.	3 punkti Atbild uz trim jautājumiem. Jautājumus izprot, domu izklāsts skaidrs, taču atbildes nav pietiekami izvērstas vai kāda no atbildēm daļēji atklāj viedokli/attieksmi/vērtējumu.	4 punkti Atbild izvērsti, precīzi un skaidri uz trim jautājumiem. Spēj brīvi pamatot savu viedokli/attieksmi/vērtējumu.
5. Runas plūdums un domas strukturēšana saziņā* (vērtē tikai saziņā) *0 punktu – nespēj vai atsakās atbildēt uz jautājumiem, vai atbild tikai uz vienu jautājumu.	1 punkts Sniegtajās atbildēs ir pauzes, parazītvārdi un parazītskaņas (piemēram, "ēmm", "nu, lūk"), kas apgrūtina runātā uztveri. Vērojama vilcināšanās un iederīgu vārdu meklēšana. Domas ir fragmentāras.	2 punkti Sniegtajās atbildēs ir pauzes vai parazītvārdi un parazītskaņas, kas dažkārt apgrūtina runātā uztveri. Kādā no atbildēm vērojama vilcināšanās. Domas izklāstā reizēm trūkst loģiskuma.	3 punkti Sniegtajās atbildēs var būt pauzes, taču tās neapgrūtina runātā uztveri. Doma ir izklāstīta loģiski, bet dažreiz trūkst strukturētības.	4 punkti Runas plūdums, atbildot uz jautājumiem, ir brīvs un pārlicinošs. Doma izklāstīta skaidri, loģiski, strukturēti un mērķtiecīgi.

*****Runas traucējumus, akcentu un neverbālos izteiksmes līdzekļus nevērtē.***

Atbildi nevērtē, ja

- **uzdevums nav izpildīts vai tā izpildē ignorēti uzdevuma nosacījumi;**
- **atbildē ietverti cilvēka cieņu aizskaroši izteikumi.**